

6D030100 «Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін «Қазақстан Республикасында халықтың көші-қонын құқықтық реттеудің өзекті мәселелері мен болашағы» тақырыбындағы Даурен Абильтаевич Магауяновтың диссертациясына ресми рецензенттің жазбаша пікірі

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Тақырып ғылымды дамытудың басым бағыты «Елдің зияткерлік әлеуеті»: әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласына сәйкес келеді. Зерттеу тақырыбы ғылымды дамытудың басым бағытына сәйкес келеді және Қазақстанның мемлекеттік бағдарламаларымен, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдаулары, Қазақстан Республикасы көші-қон саясатының 2023 – 2027 жылдарға арналған тұжырымдамасы және т.б. нормативтік құқықтық актілерге сәйкес реттеліп орындалған.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады, ал оның маңыздылығы ашылған.	Диссертацияның ғылыми маңызы оның көші-қонын құқықтық реттеу саласындағы өзекті мәселелерді шешуге қосқан үлесінде және ұсынылған жаңашыл әдістері мен тәсілдерінің тәжірибеде қолдануға мүмкіндігінде айқындалады.

			<p>Зерттеу жұмысының ғылым үшін маңыздылығы көші-қонды құқықтық реттеу мәселелерін жан-жақты талдап, осы саланы жетілдіруге бағытталған нақты ұсыныстар мен жаңа әдістер ұсынуында көрініс табады.</p> <p>Бұл диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасында көші-қон үдерісін тиімді басқару мен реттеудің жаңа тәсілдерін әзірлеуде, мемлекеттік бағдарламалар мен саясаттарды қалыптастыруда үлкен маңызға ие деп санауға болады.</p>
3.	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары.</p>	<p>Өзі жазу деңгейі жоғары және академиялық талаптарға толық сәйкес келеді. Ғылыми негізделген және логикалық құрылымдалған мәтін, нақты дәлелдер мен негіздемелер арқылы көші-қон мәселелерін кешенді түрде қарастырады. Автор қолданған ғылыми терминология мен аналитикалық тәсілдер зерттеудің тереңдігін көрсетеді, ал зерттеу тақырыбының маңызды аспектілеріне қатысты пікірлер мен ұсыныстардың нақтылығы жұмыстың өзектілігін арттырады. Құқықтық түсініктерді нақты әрі айқын баяндау, заңнамалық нормаларды талдауда қолданылған кәсіби тіл зерттеудің жоғары деңгейін және автордың біліктілігін айғақтайды.</p>
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:	<p>Диссертацияның өзектілігі терең әрі ғылыми негізделген, себебі зерттеу жұмысы Қазақстан Республикасында</p>

	<p>1) негізделген.</p>	<p>халықтың көші-қонының құқықтық реттелуінің өзекті мәселелері мен болашағын зерттейді. Халықтың көші-қоны — мемлекет пен қоғамның барлық салаларына ықпал ететін күрделі қоғамдық құбылыс болғандықтан, оны кешенді көзқараспен қарастыру қажеттілігі туындайды. Зерттеуде қазіргі заманғы көші-қон үдерістерінің жаһандық және ұлттық деңгейлердегі әлеуметтік-экономикалық, демографиялық және саяси әсерлері жан-жақты талданған. Халықаралық және ұлттық құқықтық нормаларды ескере отырып, зерттеу көші-қонды тиімді құқықтық реттеу бойынша теориялық және практикалық ұсыныстарды қамтиды. Осындай кешенді тәсіл зерттеу тақырыбының маңыздылығын айқындап, ғылыми негізделген ұсыныстарды әзірлеу арқылы оның өзектілігін одан әрі арттырады.</p>
	<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) айқындайды</p>	<p>Диссертацияның мазмұны таңдалған тақырыпты толық ашып көрсетеді, өйткені зерттеуде Қазақстан Республикасында халықтың көші-қонының құқықтық реттелуіне байланысты негізгі мәселелер мен болашағы жан-жақты қарастырылған. Жұмыста көші-қонның түрлері, факторлары, құқықтық ұғымдары және оларды реттеудің тиімді әдістері нақты айқындалып, әртүрлі елдер тәжірибесі мен халықаралық</p>

		<p>құқықтық нормалар негізінде талданған. Бұл зерттеу халықтың көші-қоны саласындағы құқықтық нормаларды жетілдіру қажеттілігін негіздеп қана қоймай, қолданыстағы заңнаманы жақсарту үшін нақты ұсыныстар мен тәжірибелік шешімдер ұсынады. Автор тақырыпты жан-жақты қарастыру арқылы оның өзектілігі мен маңыздылығын көрсетіп, диссертация мазмұнының зерттеу тақырыбын толық қамтитынын дәлелдейді.</p>
	<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді</p>	<p>Диссертацияның мақсаты мен міндеттері таңдалған тақырыпқа толық сәйкес келеді және оның ғылыми маңыздылығын көрсетеді. Жұмыстың негізгі мақсаты — Қазақстандағы халықтың көші-қоны саласындағы құқықтық реттеу жүйесін жетілдіру мен кешенді талдау ұсыну. Бұл мақсат диссертация тақырыбының өзектілігімен үйлеседі және оны зерттеуге қажетті бағытты нақтылайды. Қойылған міндеттер, атап айтқанда, көші-қон ұғымдарының мазмұнын анықтау, көші-қон факторларын талдау, заңсыз көші-қонның алдын алу шараларын ұсыну және шетелдік тәжірибені зерттеу арқылы ұлттық заңнаманы жетілдіру жолдарын анықтау сияқты міндеттер, зерттеу мақсатына жету үшін нақты және дәйекті қадамдар болып</p>

		<p>табылады. Осылайша, диссертацияның мақсаты мен міндеттері оның тақырыбын толық ашып, зерттеудің қажеттілігін және оның өзектілігін толықтай негіздейді.</p>
	<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан.</p>	<p>Бұл диссертациялық жұмыста баяндалған мәтіннің нақты дәйектілігі бар, ол ғылыми нәтижелердің олардың тұжырымдалуында, дәлелдеуінде және негіздемесінде дамуын көрсетеді, материал тұтас авторлық туынды ретінде қабылданады, мәтіннің құрамдас бөліктері логикалық толықтығы мен өзара дәйектілігіне ие, тұжырымдар мазмұнға сәйкес келеді.</p>
	<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар.</p>	<p>Диссертациялық жұмыс көші-қон процестерін құқықтық реттеу мәселелері бойынша ғылыми пікірталасты баяндауды қамтиды, одан автордың көші-қонның мәні мен құқықтық аспектілерін талдаудағы авторлық тәсілдердің бірлігі мен айырмашылықтарын түсінуі айқын болады. Зерттеу құқықтық реттеудің теориялық және практикалық мәселелерін, халықаралық және ұлттық заңнаманың әсерін қарастырады, сондай-ақ Қазақстандағы көші-қонды тиімді басқаруға әсер ететін әртүрлі факторлар мен тетіктерді талдайды. Диссертация сонымен қатар көші-қон процестерін және оларды құқықтық реттеуді зерттеу тәсілдерін жүйелеу мен</p>

			<p>салыстыруды қамтитын әртүрлі авторлардың пікірлеріне ұтымды сыни талдау ұсынады. Терминологияны орынды қолдануды негіздеуге ерекше назар аударылады, бұл заңдылықтарды анықтауға және осы саладағы заңнамалық базаны дамытудың негізгі бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді. Бұл ретте авторлық ұстаным көші-қонды құқықтық реттеудің ерекшелігін және оны Қазақстанда жетілдіру мүмкіндігін терең түсінуді көрсете отырып, оны пікірлердің жалпы жиынтығынан ерекшелендіретін өзіндік тұжырымдармен ерекшеленеді.</p>
<p>5. Ғылыми жаңашылдық принципі</p>		<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) толығымен жаңа</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың ғылыми жаңалығы-бұл Қазақстандағы көші-қон процестерін реттеудің құқықтық мәселелерін кешенді зерттеу болып табылады. Жұмыста алғаш рет еліміздің заңнамасындағы және халықаралық міндеттемелеріндегі заманауи өзгерістерді ескере отырып, көші-қон процестерін реттейтін нормативтік-құқықтық базаға егжей-тегжейлі талдау жүргізілді. Автор ұлттық заңнамадағы олқылықтарды жоюға, халықаралық нормаларды бейімдеуге және мемлекеттік көші-қон саясатының тиімділігін арттыруға бағытталған көші-қонды құқықтық реттеуді жетілдіру бойынша өзіндік</p>

ұсынымдар әзірледі. Зерттеудің бірегейлігі көші-қон ағындарын қолдау және бақылау тетіктерін әзірлеуге жан-жақты жақындауға мүмкіндік беретін экономикалық, әлеуметтік, құқықтық және инфрақұрылымдық аспектілерді қамтитын көші-қон факторларын жіктеудің ұсынылған әдісінде де көрінеді. Осылайша, жұмыс ұлттық мүдделер мен халықаралық стандарттарға баса назар аудара отырып, көші-қонды құқықтық реттеуге тұтас көзқарас құру қажеттілігін негіздей отырып, құқықтық ғылымның дамуына елеулі үлес қосады. Диссертациялық жұмыста жүргізілген заңнаманы және оны Қазақстандағы көші-қон процестерін реттеу саласында қолдану практикасын талдау нормативтік-құқықтық базаны жетілдіруді талап ететін негізгі мәселелерді анықтауға мүмкіндік берді. Зерттеу барысында ішкі және сыртқы көші-қон, көшіп-қонушылардың бейімделуі мен ықпалдасуы, олардың құқықтары мен мемлекеттік бақылауды қамтамасыз ету мәселелерін реттейтін заңнамалық актілердегі олқылықтар мен қайшылықтар анықталды. Автор оларды шешудің нақты жолдарын, соның ішінде көші-қон санаттарын құқықтық анықтауды жетілдіруді, еңбек ккшіп-қонушылары үшін құқықтық қолдаудың икемді

жүйесін әзірледі, сондай-ақ санкцияларды қатандату және ведомствоаралық бақылауды енгізу арқылы заңсыз көші-қонға қарсы іс-қимыл жөніндегі шараларды күшейтуді ұсынды. Халықаралық тәжірибені талдау негізінде заңнаманы үйлестіру үшін реадмиссия тетіктерін енгізу және халықаралық ұйымдармен тығыз өзара іс-қимыл жасау қажеттілігіне қатысты ғылыми ұстанымдар тұжырымдалды. Сондай-ақ, диссертация көші-қон ағындарын болжаудағы факторлық талдаудың маңыздылығын атап көрсетеді, бұл мемлекеттік саясат шеңберінде көші-қонды тиімді басқарудың жаңа перспективаларын ашады.

Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа болып табылады, себебі автор алғаш рет көші-қонды құқықтық реттеудің маңызды аспектілеріне қатысты бірқатар ұғымдарды жаңаша анықтайды. Автор ұсынған негізгі ұғымдардың анықтамалары мүлдем жаңа: «халықтың көші-қоны», «халықаралық көші-қон», «көшіп қонушы», «ішкі көші-қон», «көшіп келу», «заңсыз көшіп келу», «заңсыз көшіп келудің субъектісі» ұғымдарының мазмұнын анықтады. Бұл аталымдар Қазақстанның ұлттық мәнмәтінін ескере отырып нақтыланған, бұл оларды құқықтық практикада неғұрлым дәл және орынды қолдануға

5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма?

1) толығымен жаңа

		<p>мүмкіндік береді. Автор сонымен қатар экономикалық, әлеуметтік, құқықтық инфрақұрылымдық және т.б. аспектілерді қамтитын көші-қон факторларының авторлық жіктелуін тұжырымдау арқылы жаңалық енгізеді. Бұл жіктеу көші-қон ағындарын талдауға жан-жақты көзқараспен қарауға мүмкіндік береді және мемлекеттік ауқымда көші-қонды тиімді басқару үшін негіз жасайды.</p>
	<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа.</p>	<p>Диссертацияда ұсынылған техникалық, технологиялық, экономикалық және басқарушылық шешімдер толығымен жаңа әрі ғылыми негізделген. Зерттеу жұмысы көші-қон саласындағы заңнамалық және құқықтық реттеуді жетілдіру мақсатында инновациялық тәсілдерді енгізуді көздейді. Атап айтқанда, халықтың көші-қонының жаңа факторларын анықтау, олардың үш деңгейлі жіктемесін ұсыну, сондай-ақ заңсыз көші-қонның алдын алу шараларын нақтылау сияқты шешімдер осы салада тың бастамалар болып табылады. Экономикалық тұрғыдан, білікті мамандарды қайтаруды ынталандыру және еңбек көші-қонын реттеудің тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар ұлттық экономиканы әртараптандыру және тұрақтандыруға бағытталған. Басқарушылық аспектілерге келсек, көші-қон үдерісін басқарудағы ашықтықты</p>

		<p>қамтамасыз ету, факторлық талдау негізінде мемлекеттік құжаттарды әзірлеу, шет мемлекеттермен тиімді әріптестік механизмдерін жетілдіру және диаспоралық қауымдастықтармен өзара іс-қимыл стратегияларын қалыптастыру бойынша ұсыныстар берілген. Бұл шешімдер ғылыми негізделген әрі олардың енгізілуі Қазақстандағы көші-қон саясатын жетілдіруде айтарлықтай тиімділікке қол жеткізуге ықпал етеді деп айтуға болады</p>
<p>6. Негізгі қорытындылардың негізділігі</p>	<p>Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген. (qualitative research (куоолитатив ресеч) және өнер мен гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың барлық негізгі қорытындылары ғылыми тұрғыдан негізделген және ауқымды дәлелдемелерге сүйенеді, бұл ғылыми зерттеудің жалпы ғылыми және арнайы құқықтық әдістерін қолданумен расталады. Автор көші-қонның құқықтық және әлеуметтік аспектілерін зерттеу үшін талдау, синтез, салыстыру әдістерін және факторлық және жүйелік талдау әдістерін қолданды, бұл зерттеуге құрылымдық тұрғыдан жақындауға мүмкіндік берді. Көші-қон заңнамасының нақты мәселелерін анықтап, шешу жолдарын негіздеді. Бұл құқықтық базадағы кемшіліктерді анықтауға және оны жетілдіру бойынша дәлелді шараларды ұсынуға мүмкіндік берді, бұл тұжырымдардың дәлелдерін күшейтті. Автордың қорытындыларының негізділігі Қазақстан мен басқа</p>

			<p>елдердің заңнамасын талдау барысында жиналған статистикалық деректермен, эмпирикалық зерттеулермен және халықаралық тәжірибемен нығайтылған. Осылайша, диссертацияның барлық негізгі тұжырымдары терең ғылыми негіздемеге ие және пәнаралық, кешенді көзқарас тұрғысынан дәлелденген, бұл оларды мемлекеттік көші-қон саясатын одан әрі зерттеу және әзірлеу үшін маңызды етеді.</p>
<p>7. Қорғауға шығарылған негізгі ережелер</p>		<p>Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Ереже дәлелденді ме?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес. <p>7.3 Жаңа ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес. <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) тар; 2) орташа; 	<p>Диссертациялық зерттеу аясында автор қорғауға 6 (алты) ереже шығарды.</p> <p>1 Ереже:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия, дәлелденді 2) Диссертациялық жұмыс тривиалды болып табылмайды 3) Жаңа болып табылады 4) Қолдану деңгейі кең 5) Диссертациялық жұмыста барлығы дәлелденіп жазылған. <p>2 Ереже;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Дәлелденген 2) Диссертациялық жұмыс тривиалды болып табылмайды 3) Жаңа болып табылады 4) Қолдану деңгейі кең 5) Диссертациялық жұмыста барлығы дәлелденіп жазылған. <p>3 Ереже:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Дәлелденген 2) Диссертациялық жұмыс тривиалды болып табылмайды 3) Жаңа болып табылады 4) Қолдану деңгейі кең 5) Диссертациялық жұмыста барлығы дәлелденіп жазылған. <p>4 Ереже:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Дәлелденген 2) Диссертациялық жұмыс

		<p>3) кең 4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 2) жоқ 3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.</p>	<p>тривиалды болып табылмайды 3) Жаңа болып табылады 4) Қолдану деңгейі кең 5) Диссертациялық жұмыста барлығы дәлелденіп жазылған. 5 Ереже: 1) Дәлелденген 2) Диссертациялық жұмыс тривиалды болып табылмайды 3) Жаңа болып табылады 4) Қолдану деңгейі кең 5) Диссертациялық жұмыста барлығы дәлелденіп жазылған. 6 Ереже: 1) Дәлелденген 2) Диссертациялық жұмыс тривиалды болып табылмайды 3) Жаңа болып табылады 4) Қолдану деңгейі кең 5) Диссертациялық жұмыста барлығы дәлелденіп жазылған.</p>
8.	<p>Дәйектілік қағидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі</p>	<p>8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған: 1) ия.</p>	<p>Барлық қолданылатын әдістер жеткілікті егжей-тегжейлі сипатталған. Қолданылған тәсілдер, олардың зерттеу үшін маңыздылығы егжей-тегжейлі көрсетілген. Әдіснаманы таңдау нақты жазылып, ғылыми негізделген. Бұл зерттеудің мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес келетін әдістерді анықтауға мүмкіндік береді. Зерттеуде қолданылатын әдіснама әрбір кезеңнің логикалық реттілігін сақтай отырып, нәтижелердің сенімділігі мен дәлдігін қамтамасыз етеді. Әдіснамалық тәсілдер нақты сипатталып, оларды таңдаудың негіздері көрсетілген, бұл зерттеудің әдістемелік бөлімін айқын әрі түсінікті етеді.</p>

<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия.</p>		<p>Диссертация жұмысының нәтижелері қазіргі заманғы ғылыми зерттеу әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін қолдану арқылы алынған, бұл авторға талдаудың жоғары дәлдігі мен объективтілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Сонымен қатар, әдеби шолу жасау барысында жүйелі шолу әдістері қолданылды, бұл кең ауқымды зерттеулерді қамтуға және ең өзекті және негізделген дереккөздерді таңдауға мүмкіндік берді, диссертациялық зерттеудің сапасын және тәжірибелік қолдану мүмкіндігін едәуір жақсартты.</p>
<p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия</p>		<p>Автордың теоретикалық және тәжірибелік қорытындылары мен ұсыныстары жүргізілген зерттеулердің нақты нәтижелерімен дәлелденіп, ғылыми тұрғыдан расталған. Бұл тұжырымдар мен ұсынымдар Қазақстандағы құқық қолдану тәжірибесін талдауға негізделеді, бұл авторға көші-қонды құқықтық реттеу саласындағы негізгі мәселелер мен қажеттіліктерді анықтауға мүмкіндік берді. Диссертацияда Қазақстандағы көші-қон заңнамасын жетілдіру бойынша ұсыныстар нақты мысалдармен бекітіліп, олардың тиімділігі дәлелденген.</p>
<p>8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты</p>		<p>Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен</p>

		<p>және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған.</p>	<p>расталған. Диссертациялық зерттеу қажетті ғылыми әдебиеттерді жеткілікті көлемде зерттеуге негізделген, бұл зерттеу мазмұнының ғылыми негізділігі мен сенімділігін арттырады. Пайдаланылған ғылыми мақалалар беделді рецензияланған журналдарда жарияланған. Сондай-ақ, зерттеу барысында отандық ғылыми ақпараттық ресурстарға кіретін, Қазақстанда мойындалған мақалалар мен дереккөздер де қолданылды. Бұл тәсіл зерттеудің жоғары ғылыми сапасын қамтамасыз етіп, тұжырымдардың шынайылығы мен дәлдігін қолдайды.</p>
		<p>8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті.</p>	<p>Автор осы саладағы ғылыми әдебиеттерді жүйелеу бойынша авторлық қорытындылар берді және тиісті дереккөздерді іздеу және таңдау үшін шетелдік және ғылыми ақпараттың отандық ресурстарын қоса алғанда, іздеу жүйелері мен ғылыми дерекқорлардың кең ауқымы пайдаланылды. Әдеби шолу үдерісінде автор тек соңғы зерттеулерді ғана емес, сонымен қатар құқықтық реттеу теориясына елеулі үлес қосқан классикалық еңбектерді де қамтыды. Бұл әдебиеттер тізімі заманауи зерттеулермен толықтырылған, бұл шолуды өзекті және жан-жақты етуге мүмкіндік берді. Автордың әдебиеттерді іріктеуі тақырыптың теориялық негіздемесін дәлелдеп қана</p>

			<p>коймай, сондай-ақ көші-қон үдерістерін құқықтық реттеу мәселелерін жан-жақты қарастыруға мүмкіндік берді. Осылайша, шолудың жеткіліктілігі мен ғылыми негізділігі пайдаланылған қайнар көздердің саны мен сапасымен расталады, бұл талдаудың объективтілігі мен өзектілігінің жоғары дәрежесін қамтамасыз етеді.</p>
<p>9</p>	<p>Практикалық құндылық қағидаты</p>	<p>9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) бар.</p>	<p>Диссертацияның теориялық маңызы зерттеудің нәтижелерін ғылыми тұрғыдан қолдану арқылы көрініс табады. Зерттеу жұмысында көші-қон үдерістерін құқықтық реттеуді жетілдіру мақсатында ұсынылған ғылыми идеялар мен тұжырымдар Қазақстандағы құқықтық ғылымды дамытуға үлес қосады. Мұнда: ұғымдарды нақтылау және заңнамалық терминологияны жетілдіру арқылы халықтың көші-қонына қатысты құқықтық санаттарды жаңаша пайымдау ұсынылған. Көші-қон факторларының жіктелуі ұсынылып, оның құқықтық аспектілерге әсері қарастырылады. Зерттеудің теориялық маңызы ретінде халықтың көші-қоны саласында кейбір құқықтық санаттарды жетілдіру ұсынылады, шет елдердің халықтың көші-қонын құқықтық реттеуді салыстырмалық-құқықтық зерттеу нәтижелері уәкілетті мемлекеттік және мемлекеттік</p>

		<p>емес ұйымдарының қызметінде қолданылуы мүмкін, оған қоса ғылыми жұмыстың негізгі ережелері, тұжырымдалған қорытындылары мен ұсыныстары көші-қон саясатын жетілдіруге, мемлекеттік бағдарламаларды әзірлеуде, мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарлары мен аймақтарды дамыту бағдарламаларын жасауда пайдаланылуы мүмкін.</p> <p>Диссертацияның негізгі ережелері жоғарғы оқу орындарында оқытылатын ҚР конституциялық құқығы, ҚР әкімшілік құқығы және криминология пәндерінде пайдаланылуы мүмкін.</p>
	<p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия</p>	<p>Зерттеудің тәжірибелік маңызы халықтың көші-қонының тиімді құқықтық реттелуін жетілдіретін нақты ұсыныстар жүйесінің бар болуынан көрінеді. Бұл жерде халықтың көші-қонын құқықтық реттелуіне жәрдемдесетін әрекеттегі жүйелер, әдістер, құралдарды дамыту және жаңа түрлерін ғылыми негіздеу бойынша зерттеу жатады. Халықтың көші-қонын құқықтық реттеу мен басқару жүйесін жетілдіру бойынша ұсыныстар Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттарына, ҚР Көші-қон Комитетіне, ҚР Жоғарғы Сотына, «Аманат» партиясы Қоғамдық саясат институтына ұсынылуын келтіруге болады.</p>

	<p>9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) ішінара жаңа (75% жаңа)</p>	<p>Диссертацияның практикалық ұсыныстары туралы айтқанда, зерттеу нәтижелерінің жаңашылдық дәрежесіне ерекше назар аударылды. Бұл ұсыныстардың 75%-ы жаңа болып табылады, яғни көші-қон үдерісін құқықтық реттеуді жетілдіруде диссертацияда қарастырылған әдістер мен тәсілдер бұрынғы зерттеулерде кездеспеген немесе ішінара ғана қарастырылған.</p>
<p>10. Жазу және ресімдеу сапасы</p>	<p>Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары</p>	<p>Диссертацияның академиялық жазу сапасы жоғары деңгейде орындалған. Бұл зерттеу жұмысында қолданылған тіл мен стиль ғылыми талаптарға сәйкес келеді, сонымен қатар терминологияны бірізділікпен қолдану арқылы материалды дәйекті түрде жеткізуге қол жеткізілген.</p> <p>Академиялық жазу сапасының жоғары деңгейі келесі аспектілерден көрінеді: Автор көші-қон, құқықтық реттеу және статистикалық талдау аталымдарын дұрыс қолданып, анықтамаларды нақтылап береді. Бұл зерттеудің мазмұнын түсінуді жеңілдетеді және негізгі ойды бірізді жеткізуге ықпал етеді. Зерттеу жұмысының құрылымы логикалық тізбектілікте құрастырылған. Тараулардың арасындағы байланыс анық, бұл зерттеу нәтижелерін кешенді түрде түсінуге мүмкіндік береді.</p> <p>Автор барлық қолданылған әдебиеттер мен дереккөздерді орынды пайдаланып,</p>

			<p>сілтемелерді академиялық стандарттарға сай рәсімдеген. Бұл жұмыстың ғылыми дәйектілігін күшейтіп, деректердің шынайылығын арттырады. Зерттеу нәтижелері түсінікті тілмен жеткізіліп, авторлық пайымдаулар негізделген түрде баяндалған. Жалпы, жоғары академиялық жазу сапасы диссертацияның ғылыми құндылығын арттырып, зерттеудің өзектілігін әрі маңыздылығын аша түседі.</p>
--	--	--	---

Ұсыныстар: Диссертациялық зерттеудің жоғары деңгейін және автор ұсынған ережелердің жоғары сипатын атап өтіп, жұмыс жаңа ғылыми пікірталастар мен ойларға негіз беретінін атап өткім келеді. Сонымен пікірталастарға ұсыныс ретінде:

1) білікті мамандарды қайтаруды ынталандыру жөніндегі шаралар. Еңбек нарығында олардың ықтимал бейімделуін ескере отырып, осы бағытта табысқа жеткен басқа елдердің заңнамасына сүйене отырып, мамандарды қайтару үшін қолайлы жағдайлар жасау жөніндегі халықаралық тәжірибенің тиімді бізге қолдануға келетін тұстарын ұсынса және ұсынылған шаралар Қазақстандағы кадрларды жұмысқа орналастыру мен қолдаудың ағымдағы бағдарламаларымен қалай байланысатынын нақтыласа деп есептеймін.

2) Қорғауға ұсынылатын 3 ережесінде экономиканы жеделдетіп әртараптандыру, нәтижелі жұмыспен қамтуды арттыру және демографиялық ахуалды жақсарту мақсатында сыртқы көші-қон үдерісін құқықтық реттеуді жетілдіру қажет деп атап көрсетілген, бірақ нақты осы бағытта білікті мамандардың елге оралуын ынталандыру үшін нақты қандай арнайы жеңілдіктер мен қолдау шараларын енгізуі көзделсе.

3) Шетелден келген қазақтардың этникалық көші-қоны: қазақтардың этникалық көші-қонына қатысты тарауда негізгі шығу елдері (мысалы, Қытай, Өзбекстан, Ресей) бойынша статистиканы келтіру пайдалы болар еді. Бұл этникалық қазақтар арасындағы ағымдағы көші-қон трендтері мен үрдістерін көруге көмектеседі.

Бұл ұсыныстар мен ескертулер жұмыстың негізгі идеялары мен тұжырымдарына әсер етпейді, бірақ ұсынылған талдауға мазмұн мен әртүрлілік қосуы мүмкін. Бұл нақты ескертулер зерттеудің кейбір аспектілерін толықтыруға және тереңдетуге мүмкіндік береді, бұл жұмыстың негізгі бағыты мен қорытындыларын өзгертпестен оның мазмұнын байытады.

Қорытынды: Даурен Абильтаевич Мағауяновтың «Қазақстан Республикасында халықтың көші-қонын құқықтық реттеудің өзекті мәселелері мен болашағы» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің «Дәрежелерді беру қағидалары» талаптарына сәйкес келеді және авторға 6D030100 «Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру үшін ғылым және жоғары білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитетіне өтінішхат ұсынылады.

**Ресми рецензент,
заң ғылымдарының докторы,
профессор, Қазақстан Республикасы Парламенті
Мәжілісінің депутаты**

Шапақ Ү.Ш.

қолтаңба, мөр

[Handwritten signature]

ҚОЙЫЛҒАН ҚОЛ ДҰРЫС

қолы .....

[Handwritten signature]